

УДК 656.13:656.212

ФОРМУВАННЯ ЛОГІСТИЧНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ «СУХИЙ ПОРТ» В УМОВАХ ПІДПРИЄМСТВ ПРОМИСЛОВОГО ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ

Запропоновано створення логістичного центру «сухий порт» з метою мінімізації будівництва складів у виробників продукції і доставляти вантажопотоки у вигляді повагонних або контейнерних відправлень за участю ППЗТ. Сформовано нелінійну модель функціонування логістичного центру «сухий порт» для визначення оптимальної партії вантажу, що доставляється вантажовласнику

Т. В. Бутько

Доктор технічних наук, професор, завідувач кафедру
Кафедра «Управління експлуатаційною роботою»
Українська державна академія залізничного транспорту
пл. Фейєрбаха, 7, м. Харків, 61050*

Д. В. Ломотько

Кандидат технічних наук, доцент
Кафедра «Управління вантажною та комерційною роботою»
Українська державна академія залізничного транспорту
пл. Фейєрбаха, 7, м. Харків, Україна, 61050*

В. І. Панкратов

Голова Правління
ВАТ «Київ-Дніпровське МППЗТ»
вул. Алма-Атинська, 37, м. Київ, 02092*
Контактний тел.: (057) 730-10-89
e-mail: den@kart.edu.ua; http://rail.narod.ru

Вступ

Об'єднання типу «сухий порт» представляє різновид регіонально – розподільчого центру, який доцільно створювати біля великих міст країни у випадку доставки багатомонокультурної продукції з використанням логістичних технологій.

Створення таких структур дозволить мінімізувати, або зовсім виключити будівництво складів у виробників продукції і доставляти вантажопотоки у вигляді повагонних або контейнерних відправлень. Об'єднання типу «сухий порт» повинні стати елементами логі-

стичної системи залізниць загального та незагального користування України в цілому.

Доцільність створення таких об'єднань і привабливість їх для клієнтів обумовлено можливістю: прискорення доставки вантажів до місця призначення, скорочення часу накопичення і схоронності транспортної партії вантажу, а також зменшення експлуатаційних і капітальних витрат на утримання складів.

Як свідчить вітчизняний та закордонний досвід, удосконалення технології взаємодії великих підприємств з магістральним транспортом можливо досягти за рахунок використання нових технологічних проце-

сів перевезень та підвищення якості обслуговування підприємствами промислового залізничного транспорту (ППЗТ).

Аналіз останніх досліджень

Розв'язанню проблеми підвищення ефективності функціонування системи доставки вантажів при обслуговуванні крупних вантажоутворюючих підприємств через ППЗТ приділена значна увага у працях Губенко В.К., Данько М.І., Котенко А.М., Міроненко В.К., Міротіна Л.Б., Смехова А.А. та інших вчених.

Зокрема, систему доставки масових вантажів з фіксованим інтервалом часу між їх надходженнями розглядають та оптимізують з використанням логістичних методів [1, 2]. Близьку задачу узгодженості ритмів роботи залізничного та морського транспорту вирішено у вигляді моделей логістичних ланцюгів у [3].

В той же час комплексному розв'язанню задачі удосконалення сумісної роботи промислових підприємств, ППЗТ та залізничних вузлів на основі логістичних методів в конкретних умовах ще недостатньо приділяється уваги.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів.

Технологія функціонування логістичного центру «сухий порт» (ЛЦСП) передбачає, що вантажі від вантажовідправника спочатку надходять у логістичний центр автомобільним транспортом, а після формування відправлення доставляються вантажоотримачу у вагонах.

Така технологія буде конкурентоспроможна на транспортному ринку, якщо внаслідок її використання буде досягтися економія часу на всьому шляху прямування вантажу в порівнянні з транзитним способом доставляння у вагонах та забезпечувати виконання логістичних обмежень «доставка точно в строк», в «повній схоронності» та «від дверей до дверей».

Технологія з участю ЛЦСП може бути реалізована на структурі у вигляді графу типу лангранжеве древо, тобто всі гілки якого мають загальну вершину (рис. 1).

При використанні логістичних технологій з участю ЛЦСП виникають додаткові витрати, що пов'язані з переробкою і накопиченням вантажів на транспортну партію.

Крім того, формування ЛЦСП потребує значних інвестицій, а його обслуговування – додаткових експлуатаційних витрат. Тому при створенні та експлуатації ЛЦСП, як регулятора вантажопотоків, виникає низка задач:

- визначення доцільності використання ЛЦСП при обслуговуванні вантажопотоків з точки зору виконання обмеження доставка «точно в строк»;
- визначення економічної доцільності участі ЛЦСП при обслуговуванні вантажопотоків з метою економії експлуатаційних витрат;
- визначення оптимальної партії вантажу, що сформована на ЛЦСП;
- визначення умов доцільності створення ЛЦСП в залежності від потужності вантажопотоків.

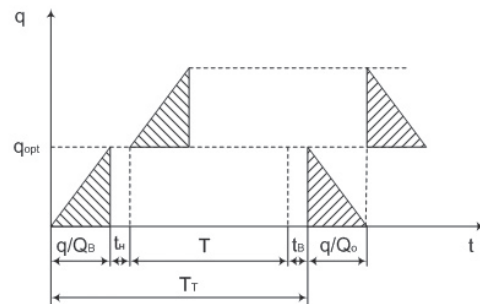
Рис. 1. Структура макрологістичної системи з участю ЛЦСП

З метою визначення доцільності використання ЛЦСП в умовах дотримання принципу доставлення вантажів «точно в строк» необхідно порівняти час на доставлення транспортної партії при транзитному варіанті перевезення у вагонах T_T і час з використанням послуг ЛЦСП - T_L . При цьому за умови привабливості послуг ЛЦСП для клієнтів повинна виконуватись нерівність: $T_T \geq T_L$.

Визначаємо час T_T за умови формування повагонних транспортних партій на сховищах у виробника при застосуванні логістичних технологій за допомогою графо – аналітичної моделі (рис. 2).

Відповідно до рис. 2 час T_T містить наступні складові:

- $T_{нак} = \frac{q_0}{Q_B}$ - час накопичення на транспортну партію, де q_0 - величина транспортної партії, Q_B - потужність вантажопотоку у виробника;
- t_H - час навантаження вантажів у вагони;
- T - час на перевезення, який в загальному випадку залежить від величини транспортної партії вантажу q_0 . Для дрібних, контейнерних, повагонних відправлень час на перевезення є різним, тому можливо використовувати наступний вираз: $T = a + v/q_0$. Коефіцієнти a і v визначаються на основі аналізу статистичних даних при побудові гіперболічної кореляційної залежності;
- t_B - час вивантаження вантажів з вагонів на склад вантажоотримувача;
- t_0 - час на виконання операцій по відправленню та прибуттю в пункт призначення.

Рис. 2. Графо – аналітична модель логістичного ланцюга при відправленні вантажів повагонними партіями за транзитним способом.

Таким чином

$$T_T = \frac{q_0}{Q_B} + t_H + T + t_B + t_0 = \frac{q_0}{Q_B} + T + t_0 + \tau,$$

де $\tau = t_H + t_B$.

Якщо в регіоні, що обслуговує «сухий порт», налічуються m вантажовідправників, які можуть скористатися послугами ЛЦСП, а такі складові як T і t можна прийняти однаковими для них, то середній час доставки вантажів за транзитним варіантом складе:

$$\bar{T}_T = \frac{q_0}{m} \sum_{i=1}^m \frac{1}{Q_{Bi}} + T + \tau + t_0 \quad (1)$$

Визначимо час ТЛ при обслуговуванні і регулюванні вантажопотоку за участю ЛЦСП як суму наступних складових:

$$T_{\text{накл}} = \frac{q_0}{\sum_{i=1}^m Q_{Bi}}$$

- час на накопичення вантажів на транспорту партію у ЛЦСП;

- $t_{\text{ЛЦСП}} = \frac{q_0}{mq_A} \cdot \tau_{\text{лц}}$ - середній час виконання додаткових технологічних операцій по прибуттю і відправленню у ЛЦСП для вантажів, що надходять від виробників, який припадає на одне відправлення q_0 ;

де q_A - вантажопідйомність автомобіля;

$\tau_{\text{пв}}$ - середня тривалість виконання операцій по прибуттю та відправленню з однією партією від виробника;

- $\tau_A = \frac{2 \left(\sum_{i=1}^m Q_{Bi} \right)}{(mQ_\Phi)}$ - середній час виконання навантажувально – розвантажувальних операцій з вантажами, що прибули у ЛЦСП від виробників автотранспортом, де:

- 2 – коефіцієнт, що враховує дві вантажні операції;
- Q_D – продуктивність вантажного фронту;
- τ - час навантаження та вивантаження вагонів, прийнято як за транзитним варіантом;
- T – час на перевезення у вагонах.

Таким чином

$$T_A = \frac{q_0}{\sum_{i=1}^m Q_{Bi}} + \frac{q_0}{mq_A} \tau + \frac{2 \left(\sum_{i=1}^m Q_{Bi} \right)}{mQ_\Phi} + T + \tau \quad (2)$$

Тоді умова доцільності використання ЛЦСП з обмеженням доставки вантажів «точно в строк» має наступний вигляд

$$\bar{T}_T \geq T_A, \text{ або } \bar{T}_T - T_A = \Delta t \geq 0, \quad (3)$$

$$\begin{aligned} & \frac{q_0}{m} \sum_{i=1}^m \frac{1}{Q_{Bi}} + T + \tau + t_0 - \frac{q_0}{\sum_{i=1}^m Q_{Bi}} - \frac{q_0}{mq_A} \tau - \frac{2 \left(\sum_{i=1}^m Q_{Bi} \right)}{(mQ_\Phi)} - T - \tau = \\ & = \frac{q_0}{m} \sum_{i=1}^m \frac{1}{Q_{Bi}} + t_0 - q_0 \left(\frac{1}{\sum_{i=1}^m Q_{Bi}} + \frac{\tau}{mq_A} \right) - \frac{2 \left(\sum_{i=1}^m Q_{Bi} \right)}{(mQ_\Phi)} = \Delta t \geq 0 \end{aligned} \quad (4)$$

З метою визначення економічної доцільності використання ЛЦСП необхідно спів ставити експлу-

атаційні витрати за двома варіантами перевезень, а також врахувати відсутність капітальних вкладень на будівництво складів у виробника, можливість отримання виробниками додаткового прибутку від оренди частини виробничих площ, складських приміщень та складського устаткування.

Для визначення оптимальної партії вантажу q_0 , що сформований на ЛЦСП, доцільно скласти цільову функцію приведених витрат і систему обмежень, яка враховує логістичний принцип – доставка „точно у строк”. Величина q_0 представляє транспортну партію вантажу, що може складатися із декількох вагонів, які навантажуються на спеціалізованій ділянці вантажного фронту ЛЦСП.

Відповідно до графо-аналітичної моделі, що представляє технологію роботи логістичного центру «сухий порт» (рис. 3), сформована цільова функція, як сума приведених витрат на одиницю вантажу.

Цільова функція C повинна включати наступні витрати:

- на схоронність вантажу у процесі накопичення до величини q_0 на складі у ЛЦСП

$$C_1 = \frac{C_x \cdot q_0}{2 \sum_{i=1}^m Q_{Bi}}, \quad (5)$$

де C_x - вартість схоронності одиниці вантажу при накопиченні на транспортну партію;

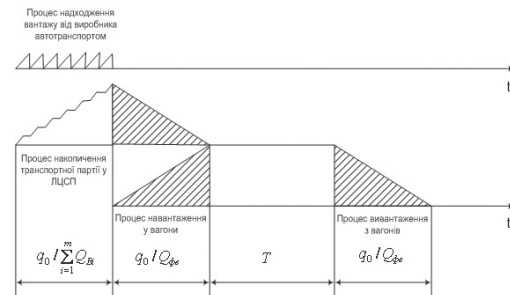

Рис. 3. Графо-аналітична модель логістичного центру «сухий порт»

- на виконання вантажних операцій при навантаженні – вивантаженні з вагонів

$$C_2 = \frac{2C_B \cdot q_0}{q_{CT} \cdot Q_{\Phi}}, \quad (6)$$

де 2 – коефіцієнт, що враховує простой вагонів при виконанні вантажних операцій в пункті призначення та в ЛЦСП;

q_{CT} - статичне навантаження вагона;

C_B - грошовий еквівалент 1 вагону-години простою;

Q_{Φ} - переробна спроможність вантажного фронту ЛЦСП, що виражена у вагонах;

- на виконання початкових, кінцевих та інформаційних операцій (оформлення перевізних документів, приймання вантажу, подача, прибирання вагонів та інше.)

$$C_3 = 2 \cdot \tau_{\text{пв}} \cdot C \cdot \sum_{i=1}^m Q_{Bi} / q_0, \quad (6)$$

де C_0 - вартість виконання початкових і кінцевих операцій із транспортною партією у ЛЦСП та в пункті призначення.

- на перевезення вантажу в пункт призначення:

$$C_4 = f / q_0,$$

де f - вартість перевезення.

$$\text{Таким чином цільова функція } C = \sum_{i=1}^4 C_i \quad (7)$$

Модель для визначення оптимальної партії вантажу, що відправляється з ЛЦСП, має остаточний вигляд:

$$C(q_0) = \frac{C_x \cdot q_0}{2 \sum_{i=1}^m Q_{bi}} + \frac{2C_B \cdot q_0}{q_{CT} Q_{фв}} + 2 \cdot \tau_{пв} \cdot C_0 \cdot \left(\sum_{i=1}^m Q_{bi} \right) / q_0 + f / q_0 \Rightarrow \min \quad (8)$$

при виконанні системи обмежень

$$\begin{cases} 0 \leq q_0 \leq l_{\phi}, 45l_{\phi} - \text{довжина вантажного фронту} \\ T_{л} = \frac{q_0}{\sum_{i=1}^m Q_{bi}} + \frac{q_0}{m \cdot q_A} \cdot \tau_{пв} + \frac{2 \left(\sum_{i=1}^m Q_{bi} \right)}{m Q_D} + T + \tau \leq T_d - \\ \text{-умова для виконання} \\ \text{обмеження доставка "точно в срок"} \end{cases}$$

Функція $C(q_0)$ - неперервна і диференційована по q_0 , тоді оптимальне значення q_0 орт можна знайти з рівняння $C'(q_0) = 0$ при виконанні системи обмежень. Спростимо вираз для $C(q_0)$

$$C(q_0) = q_0 \left(\frac{C_x}{2 \sum_{i=1}^m Q_{bi}} + \frac{2C_B}{q_{CT} Q_{фв}} \right) + \frac{1}{q_0} \left(2 \cdot \tau_{пв} \cdot C_0 \cdot \left(\sum_{i=1}^m Q_{bi} \right) + f \right) = Aq_0 + \frac{B}{q_0}$$

Де

$$A = \frac{C_x}{2 \sum_{i=1}^m Q_{bi}} + \frac{2C_B}{q_{CT} Q_{фв}}; \quad D = 2 \cdot \tau_{пв} \cdot C_0 \cdot \sum_{i=1}^m Q_{bi} + f \quad (9)$$

$$C'(q_0) = A - \frac{B}{q_0^2} = 0$$

$$q_{0opt} = \sqrt{\frac{B}{A}} = \sqrt{\frac{2 \cdot \tau_{пв} \cdot C_0 \cdot \sum_{i=1}^m Q_{bi} + f}{\frac{C_x}{2 \sum_{i=1}^m Q_{bi}} + \frac{2C_B}{q_{CT} Q_{фв}}}} \quad (10)$$

Якщо до виразу сумарних приведених витрат C додати приведені витрати на створення ЛЦСП із відповідною інфраструктурою, то можна визначити умови, при яких буде доцільним будівництво логістичного центру «сухий порт» за участю ППЗТ. Аналіз сумарних приведених витрат C в цьому випадку доводить, що основним чинником, який впливає на величину C є потужність вантажопотоку $P = \sum_{i=1}^m Q_{bi}$. Можна при-

йняти, що капіталовкладення на будівництво і улаштування складських об'єктів, службово-технічних приміщень, комунікацій, тощо пропорційно залежать від потужності вантажопотоку, що обслуговуються на ЛЦСП. Технологія роботи ЛЦСП повинна бути реалізована в єдиному середовищі інформаційно-керуючої мережі, яка є підсистемою АСУ ППЗТ.

Реалізація моделі (8) в умовах філій ВАТ «Київ-Дніпровське МППЗТ» показала, що для усереднених вихідних даних можливо отримати оптимальне рішення щодо реалізації технології ЛЦСП у межах ППЗТ. Зокрема, для умов Кіровоградської філії при реалізації запропонованої логістичної технології із сумарною інтенсивністю споживання вантажу на підприємствах $\sum_{i=1}^m Q_{bi} = 500$ т/добу оптимальне значення маси вантажу у подачі складе $q = 382,9$ т при мінімальних витратах ППЗТ $C(q) = 15.52$ грн/т (рис. 4).

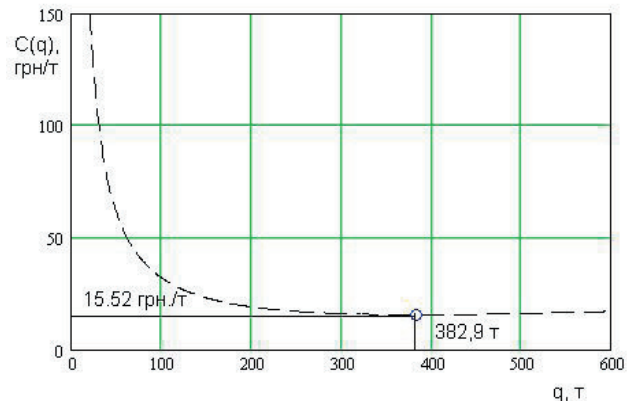

Рис. 4. Залежність витрат ППЗТ по обслуговуванню підприємств від маси вантажу у подачі у ЛЦСП

Висновки.

Розроблену модель ЛЦСП можна вважати достатньо універсальною за своєю структурою і використовувати її при подаванні груп вагонів у прямому та у зворотному напрямку. При цьому будуть змінюватися тільки параметри моделі, що залежить від особливостей виконаних вантажних операцій із окремими типами вантажу та від нерівномірності споживання вантажу вантажовласниками – клієнтами ППЗТ.

Література

1. Крамне Х. Логистика как фактор развития производства в условиях рыночной экономики: Подъёмно транспортная техника и склады. – 1991. №6. – С.43-45.
2. Лаврова А.С. материальные потоки в логистике. – Саратов, ИТУ, 1995. – 36с.
3. Бугько Т.В, Ломотько Д.В., Головки Т.В. Удосконалення сумісної роботи портів та залізничних вузлів на основі логістичних методів: Східно-Європейський журнал передових технологій. - № 3/6 (27), 2007. – с.10-16.